

We worden altijd gevormd door anderen.
Hoe kun je toch jezelf zijn?

Emile Smits, Filosofie magazine 2026, 4

bijeenkomst juni 2026

- 1 Inleiding
- 2 Imitatie
- 3 Giftige gemeenschap
- 4 Solidariteit
- 5 Praktijk in het onderwijs
- 6 Bronvermelding

Timothy Snyder (Over vrijheid, 2024)

De paradox van individuele vrijheid is dat we het samen moeten doen.

- Verlichtingsideaal: autonoom, rationeel individu
- Maar: we beginnen als hulpbehoevend wezentje
- Vraag: hoe worden we autonoom? Rol van de groep?

Nidesh Lawtoo (Universiteit Leiden)

“We zijn geen rationeel individu dat in z'n eentje denkt. We worden wie we zijn door anderen te imiteren.”

- Voorstel: **homo mimeticus** (imiterende mens)
- Geen tegenstelling tussen imitatie en originaliteit
- Individualiteit is een **project**

- Onderwijs: niet alleen kennisoverdracht, maar ook identiteitsvorming
- Leraren belichamen een “stijl van zijn”
- Wij zijn “patho-logische” wezens (emotie en ratio zijn niet gescheiden)
- Cartesius Lyceum: **verbindend gezag** op basis van wederzijds respect

Gemeenschappen vormen en beperken

- Relaties maken de mens: gezin, vrienden, school, sport, religie, natie
- Mimetisch onderbewuste: ongemerkt aanpassen
- Botsende culturen bij biculturele leerlingen
- Schoolregel: “Hier op school ben je Cartesiaan”

Farmacon

Iets dat tegelijk **vergif** en **geneesmiddel** kan zijn.

- Positief: ontplooiing door gemeenschap
- Negatief: homogeniteit en groepsdruk onderdrukken individualiteit
- Online bubbels: algoritmes versterken uitsluiting
- Oplossing: kritisch afstand nemen met onze redelijke kant

René ten Bos (Radboud Universiteit)

“Solidariteit is een politiek marketingwoord, een moreel appel zonder dat men begrijpt wat het is.”

- Begint met inzicht in **wederzijdse afhankelijkheid**
- **Warme solidariteit:** empathie en deugd
- **Koude solidariteit:** bureaucratisch, bijvoorbeeld belasting betalen

Solidariteit en eenzaamheid (Camus)

“De enige manier waarop ik solidair met jou kan zijn, is door te begrijpen dat jij net zo eenzaam bent als ik.” – Albert Camus

- Individualiteit is Westers fenomeen
- “Individu” betekent **ondeelbaar**
- Ten Bos pleit voor **dividuen**: onszelf kunnen opdelen
- Solidariteit is een **vaardigheid** (bijvoorbeeld een praatje maken met de hond)

Wim van Boxtel, rector Cartesius Lyceum

“Door het voor te doen. Begin met interesse tonen en je inzetten voor elkaar.”

- Inzamelingen voedselbank, kledingmarkt
- Openlijk homo zijn als rector: kernwaarden delen
- Iedereen zoekt liefde, veiligheid en een dak boven het hoofd
- **Contact maken** is het begin van samenleven

Emile Smits, “We worden altijd gevormd door anderen. Hoe kun je toch jezelf zijn?”, *Filosofie Magazine*, 1 april 2026.